

23.11.2017, 00:05

Anu Vahtra näitas Performal New Yorki küljest, mida kohalikud alati märgatagi ei oska (1)

Keiu Virro
New York

Jalutuskäiku ette valmistades osales Anu Vahtra kogukonnaüritusel, mida veab kohalik aktivist, kes on südameasjaks võtnud vestlustesarja „SoHo in Transition“ käigus SoHo lugude talletamise. „New Yorgi eripära teeb fookuseni jõudmise keeruliseks, sest ümberringi toimub lihtsalt nii palju,“ sõnab kunstnik.

Foto: Paula Court

Pühapäeval lõppes New Yorgis nüüdiskunstifestival Performa, mille fookusriik oli Eesti. Eesti Päevaleht osales muu hulgas kunstnik Anu Vahtra jalutuskäigul SoHos.

Kunstnik Anu Vahtra ringkäigud „Open House Closing. A Walk“ toimusid Performa raames kuus korda. Pea tunniajane ringkäik viis publiku Manhattani SoHo tänavatele ja taskulampidega publik osales tühjade äriruumide valgustamises.

Siinkirjutaja jaoks algas see projekt Vahtrast olenemata pisut varem. Kui otsisin Broadway tänaval asunud Performa Hubi, sattusin segaduse tõttu esimese hooga hoopis ühte hirmipikka järjekorda. Selgus, et looklev järjekord viis Ameerika kunstniku Barbara Krugeri töö poole ja oli ühtlasi selle osa. Performa turvamees ohjeldas aktiivselt järekorras seisnud inimesi. Vaadatagu, et järjekord ei takistaks teele jäävatesse poodidesse sisenemist ja poodidest väljumist! Ausalt öeldes ma ei teagi, kas järjekorda ohjeldanud turvamehe suunised olid *performance'i* teadlik osa või mitte, aga igal juhul lõi see mõnusalt (enese)iroonilise eelfooni Vahtra tarbimiskriitilisele jalutuskäigule.

Vahtra on üks kolmest Eesti kunstnikust, kelle Performa meeskond välja valis. Täpsemalt tegid seda Eesti paviljoni kuraatorid Esa Nickle ja Maaike Gouwenberg ning peakuraator, Performa alusepanija RoseLee Goldberg. Peale Performa oli Vahtral New Yorgis viibimiseks teinegi põhjus. Kunstifestivaliga kattus osalt ISCP ehk New Yorgi tunnustatuima kunstnikele ja kuraatoritele mõeldud programmi residentuuriaeg. Kuna selle programm ei kohusta kunstnikke otseselt millekski, aga pakub stuudioruumi ja võimalust kohalikku kunstielu näha, sobis Performal osalemine sellega hästi. Seda enam et Vahtral oli juba varasemast kavas New Yorgi 1970. aastate kunstnike tegemisi uurida. „Näiteks on minu tegemisi mõjutanud Gordon Matta-Clarki tööd,“ viitas ta kohaspetsiifiliste tööde poolest tuntud kunstnikule. Huvi New Yorgi kunstimaastiku

vastu sai ka Performaga seotud töö osaks. Vahtra projekti algidee käivitaja oligi ühelt poolt SoHo ajalugu rõhuga 1960–1970-ndatel, teisalt tänapäev, kus kunagi kunstnike hõivatud hoonetes on hoopis tohtu hulk kasutamata äriruume.

Redelimanufaktuuri sisemus, mida õnnestus tunnistada ainult esimesel päeval osalenutel.

Foto: Paula Court

1905. aastast tegutsenud firma plaanib SoHost minema kolida.

Pisut SoHo ajalugu

Siinkohal kiire põige SoHo ajalukku. Praeguseks on ärihaid paljud (ehkki mitte kõik) kunstnikud sealt välja söönud, ent oli aeg, kui oleks võinud veelgi halvemini minna. Nimelt kavandati 1960. aastatel New Yorgi toonase arhitekti Robert Mosese eestvedamisel SoHot läbima kaht kiirteed. Rohkem autode kui inimeste usku Mosese ja inimsõbraliku linna eest seisnud aktivistist ajakirjaniku Jane Jacobsi vastasseisust sündis Eestiski linastunud dokumentaalfilm „Citizen Jane”. Kiirtee projekt hüljati. SoHo majade ruumid tõmbasid aga ligi hoopis kunstnikke. Ja nüüd mitte nii sujuv ajahüpe: mõni aeg hiljem sai SoHost juba nukralt esinduslik gentrifikatsiooni näide. Minema kolis suurem osa kunstnikke ja galeriisid.

Loogiliseks formaadiks saigi rännak, kus tühjana seisvad äriruumid kohtusid omaaegse kunstieluga.

Esiti oli Vahtral kavas mõningaid ruume projekti käigus märksa rohkem kasutada, kui väljastpoolt vaatlemine lubab, ent see osutus ülesandeks, kus süsteemist läbinärimine ei õnnestunud. Rääkis jalutuskäigust Evelyn Raudseppa, kes viibis samal ajal Performal praktikal. Tööposti nimi: kuraatori õpipoiss. (Esimese hooga tahaksin *curatorial fellow* mõnuga kuraatori semuks tõlkida, aga

Raudsepp ei taha mu mõttega kaasa tulla.) Paljude muude ülesannete seas tegeles ta kohapeal Eesti kunstnike projektide produktsiooniga. Asjaolu, et ruume ei saanud enese kasutusse kaubelda, peab ta mõnes mõttes põrumiseks. „Nende pindade keskmine hind on umbes 40 000 dollarit kuus ja omanikud ootavad mõnd ketti, mis suudaks seda pikaajaliselt omada. Ruumides tegutsevad ka ajutised *pop-up*-poed ja korraldatakse paaripäevaseid hiigleelarvega üritusi,” sõnas Raudsepp.

Eesti meeskonnal olid kontaktisikud, kelle kaudu omanikeni jõuda. Kuna meilitsi ja telefonitsi oli inimesi pea võimatu tabada, käidi ka poodide juures luusimas. Aga jutt sellest, millise projektiga on tegemist, läks kurtidele kõrvadele. „Lootsime, et saame paar päeva kasutada mõnd nagunii tühjana seisvat ala, aga see ei õnnestunud.

Tegemist on ärihaide piirkonnaga ja kunst ei huvita neid absoluutselt. Meie eelarve oleks olnud ehk 2000 dollarit kolme õhtu eest, aga see ei mõjutanud neid kuidagi. Kõige madalam hind oleks olnud 1500 dollarit õhtu,” meenutas Raudsepp. Seepeale

tekki Vahtral juba sisemine vastuolu: miks peaksid nad peale maksma süsteemile, mida kritiseerivad?

Anu Vahtra jätkas „Open House'i” projektiga oma senist joont, mis hõlmab paljuski tööd juba olemasolevate struktuuridega.

Foto: Keiu Virro

Loogiline lahendus

Loogiliseks formaadiks saigi rännak, kus tühjana seisvad äriruumid kohtusid omaaegse kunstieluga. Kohti ja nende lugusid on tohutult, valiku käigus jäi pinnale üksnes murdosa. Nimetan neist omakorda ainult mõned: koht, kus majaehitus juba aastaid seisab ja püsti on ainult juba iseseisva installatiivse väärtuse omandanud karkass; koht, kus 1989. aastal toimus gentrifikatsiooniprobleeme arutav projekt „If You Only Lived Here”; koht, kus kunagi elas Performa peakuraator RoseLee Goldberg.

1960. aastatel kavandati New Yorgi toonase arhitekti Robert Mosese eestvedamisel SoHot läbima kaht kiirteed.

Kui minule oli Performal toimunud projekt muu hulgas väga informatiivne, siis jalutuskäigul osalenud kohalikele ka nostalgiline. Nii mõnedki jäid mälestusi jagama. Mõtlesin üsna ilmsele: miks ikkagi tutvustab newyorklastele New Yorki eestlanna? Kas kohalikud ei tunne piirkonda paremini? Küsisin. Vahtral oli kohe näide käepärast. „Inimesed ei pane neid tühje ruume sageli isegi tähele. Sattusin tänaval rääkima ühe

naisterahvaga, kes uuris, mida ma teen. Kui ütlesin, et pildistan tühjasid pindu, ütles ta, et siin ei ole ju midagi sellist. Aga tegelikult on siin umbes sada tühja äripinda,” selgitas Vahtra. Tühjade ruumide arv muutub pidevalt. Kui näeme teekonnal Calvin Kleini poodi, siis selgub, et veel kaks päeva tagasi seda polnud. 1905. aastast tegutsenud redelimanufaktuuri, mille ruumid peagi tühjaks jäävad, näevad jalutuskäigul osalejad jällegi projektori abil kuvatavana, ehkki kõigest päev varem oli võimalik seal omanike loal sees luusida.

Kuut jalutuskäiku nimetab Vahtra alles vahekokkuvõtteks: „Informatsiooni hulk on lihtsalt nii suur ja seda tuleb ikka veel igast kanalist juurde.”